

פרשת כי תשא

הפרשה במבט רחב

הרב יואב אוריאל

כפרה במפקד?

הקב"ה מצוה את משה לפקוד את בני ישראל. אך הוא אינו מנסח זאת בלשון של ציווי, אלא בתור תיאור מקרה עתידי (ל, יב): "כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַפְקֻדֵיהֶם". מפקד של כלל בני ישראל הוא שלב מרכזי בתהליכי היות בני ישראל לעם. מפקד העם הוא שלב הכרחי לשם גיבוש העם ליחידה גדולה. הוא מבהיר 'מי ומי ההולכים' – מה הגודל של העם, מהם הפלגים הדומיננטים בקרבן, וממילא – מהן הדרכים הנכונות להנהיג את העם ולרתום אותו למשימות השונות, כגון גביית מיסים וגיוס לצבא. משום כך היינו חושבים שהמפקד הוא פעולת חולין פשוטה, בדומה לסלילת כבישים, בניית בתי חולים או גביית מיסים. אולם התורה מגלה שמדובר במעשה בעל משמעות עליונה, ועלולות להיות לו גם השלכות קשות (יב): "וְלֹא יִהְיֶה בָּהֶם נֶגֶף בְּפֻקֹּד אֹתָם". משום כך התורה מדגישה ארבע פעמים שיש צורך לערוך את המפקד באופן שיכפר על הנפשות: "וְנָתַנּוּ אִישׁ כֶּפֶר נַפְשׁוֹ... לְתֵת אֶת תְּרוֹמַת ה' לְכַפֵּר עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם... וְלִקְחֶתָּ אֶת כֶּסֶף הַנְּפָרִים... לְזָכְרוֹן לִפְנֵי ה' לְכַפֵּר עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם...". ה' מצוה לכפר על הנפשות בתהליך המפקד באמצעות דרך יחודית של תרומת כסף, ולהשתמש בכסף זה לעבודת המשכן: "זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מִחֻצֵי הַשָּׂקַל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ... וְלִקְחֶתָּ אֶת כֶּסֶף הַנְּפָרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד". כלומר הפיתרון לנגף שעלול להיות כרוך במפקד, הוא בקישור של מפקד בני ישראל אל מערכת עבודת המשכן. באופן זה כל אדם הניגש למנין אינו רק נמנה אלא גם מרים כסף כיפורים למשכן.

פשר הכפרה של המפקד

למקרא פסוקים אלו קשה להבין מה העניין הגדול שעושה התורה מן המפקד, ומדוע יש זיקה בינו לבין בני המשכן?

בכדי להבין זאת, חשוב להתייחס למושג ה'כיפורים' המופיע כאן. מתוך ההרגל שלנו אנו עשויים להתייחס למושג זה כמובן מאליו, וממילא לא להקדיש זמן למחשבה מה היא בעצם כפרה זו. אולם למעשה **הפעם הראשונה בתורה ובתנ"ך בה מופיעה חובת הכפרה היא ממש בפרקים אלו: בפרק הקודם במצוות ימי המילואים נאמר שיש לכפר על מזבח העולה במשך שבעה ימים (כט, לז): "שִׁבְעַת יָמִים תִּכְפֹּר עַל הַמִּזְבֵּחַ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קָדֹשׁ קְדָשִׁים". בתוך כך גם אהרון ובניו שעלו לגדולה ולקדושה חויבו בכפרה (כט, לג): "וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם לְמַלֵּא אֶת יָדָם לְקַדֵּשׁ אֹתָם". וכהמשך לכך בפרק הבא (בסוף פרשת תצוה) נאמר שיש לכפר פעם בשנה גם על מזבח הזהב (ל, י): "וְכִפֹּר אֹהֶרֶן עַל קַרְנֹתָיו אַחַת בַּשָּׁנָה". וממש בצמוד לכך מופיעים הפסוקים מתחילת פרשת כי תשא בהם מצווה כל אחד מישראל על כפרה באמצעות מחצית השקל.**

בנקודה זו המבט מתרחב: אנו מזהים כי מיד עם סיום הציוויים על בנין המשכן מופיע מקבץ של ארבע ציוויי כפרה, ובארבעתם לא נזכרו כלל חטאים שעליהם יש לכפר: הכהנים, שני המזבחות וכלל אנשי ישראל בשעת המפקד. המשמעות היא שהכפרות הללו אינן בהקשר של חטא מסויים, אלא הן באו להציל, לזכך ולהעלות **מכלל החטאים באשר הם.**

אכן הרש"ר הירש מסביר (כט, לו) כי הכפרות הללו הן פעולות יחודיות של התעלות **אל מעבר למדרגת החיים בהווה.** מציאות החיים מביאה לקטנות דעת, לשפלויות ולטעויות. אך כאשר עם ישראל בונה את המשכן – הוא בונה מקום שכל כולו מיועד להימצא במעלה אחרת

אחרת שעומדת מעבר לכל טעות, שפלות או נפילה. הכפרות הנדרשות על המזבחות ועל הכהנים נועדו לטהר ולזכך אותם אל ממעל לכל פגמי החיים: "...השקפת התורה, שלפיה לא רק האדם החוטא והשוגג זקוק לכפרה, אלא גם מקדש התורה. המקדש זקוק לכפרה, כלומר להגנה מפני התוצאות של חטאי האומה, שעה שחזונו המוסרי עלול להיפגם על - ידי חיי המעשה של האומה שהקימה אותו ושבתוכה הוא שוכן. המושג הזה של כפרת המקדש עומד כאן לנגד העין בחשיבות רבה, והוא מתייחס אל חנוכת המזבח, כלומר המקום בו מתרכז חזונו המוסרי של המקדש. אנשים הקימו אותו, ועדיין חסרי שלמות מוסרית הם; קהל האומה הקים אותו, ובתוך הקהל הזה מצויות כל הדרגות של חוסר שלמות מוסרית. והנה עלול הקהל לטעות ולחשוב, שלא החזון האלוהי השוכן בקודש הקדשים, אלא המציאות הזאת על כל חסרונותיה - היא המטרה הרמה אשר למענה הוקם המזבח... המעשה הזה, כפי שאנו רואים כאן, היה מעשה הכפרה שנתכפרו אהרן ובניו על המזבח, שעה שהתקדשו לשם כהונתם. בחירי האומה ניגשים אל המזבח בשעת בחירתם - והם זקוקים לכפרה... בכך מתגלה גילוי גמור, ומוצהר קבל עם ועדה, שלא עברם של העם ושל כוהניו, אלא חזון המקדש על עתידם - הוא הוא קנה - המידה של המטרה הרמה, אשר למענה המקדש והמזבח קיימים ועומדים..."

המפקד מנשא את בני ישראל

שלוש הכפרות הראשונות - של הכהנים, מזבח הזהב ומזבח העולה מובנות יותר משום שמדובר בחפצי קדושה הנישאים מחיי היום יום. אולם החידוש הגדול ביותר הוא כשמדובר על כפרה ממוסדת של כלל בני ישראל. המהר"ל עומד על כך ומסביר שמעשה המפקד אינו מעשה חולין כלל. פרשית המפקד פותחת במילים 'כי תשא' משום שהמפקד מנשא ומרומם כל אחד מעם ישראל אל ערך אחר לגמרי מחייו הרגילים. אלו דבריו בגור אריה (ל, יב): "אבל מדברי רז"ל נראה שהם מפרשים 'כי תשא' מלשון נשיאה ממש, שכן אמרו רז"ל בתנחומא (סוף סימן ד) 'אמרו ישראל: תחת שהיינו חייבים לך הרמת ראש, נתת לנו תלוי ראש, שנאמר "כי תשא את ראש". כי המנין בעצמו להיות נודע מנינם, הוא נשיאת ראש להם, והוא גדולה ונשיאות להם, שרוצה

לדעת אותם, שלא יהיו נעזבים". הוא אומר שהמפקד בעם ישראל לא נועד רק כדי לדעת כמה חיילים יש בעם, או כמה נפשות זקוקות למזון. אלא המפקד הוא כעין מפגש אישי של כל אחד מישראל עם שכינת הקב"ה אשר באומה. זוהי התנשאות אל מדרגת חיים חדשה, ולכן אף היא זוקקת כפרה, בדומה לכהנים או למזבח. ובכך מובן מדוע כסף הכיפורים מיועד לבניית אדני המשכן: המפקד נועד מלכתחילה ליצור זיקה בין השכינה השורה במשכן לבין אותו האדם השוקל את שקלו.

המהר"ל שם ממשיך ומסביר כי המעלה הנשגבת הזאת, היא גם מקור הסכנה שעלולה להיות במפקד: "ורמזו רז"ל בזה דבר נפלא, כי בעבור גדול המדריגה, שהלשון הוא תלוי ראש על כל העולם, מזה עצמו אם לא יזכו ימותו כולם, כן נותן המדה באמת, כי מי שהוא מתנשא על כל - אם לא יזכה - ימות, כי צריך זכות גדול לאותו נשיאות ותלוי ראש על כל באי עולם, ודבר זה יש להבין. לכך נרמז נשיאתם כאן בלשון 'כי תשא', והוא דבר עמוק מאוד בחכמה מי שיבין ענין הנשיאה על כל, ואם לא יזכו ימותו. מכל מקום לשון 'כי תשא' על דעת רז"ל לשון נשיאה ממש, כמו שנראה מכל דברי רז"ל".

סימן לבנים

הרב אליעזר קשתיאלי

מידת הטהרה

טהרת הכיור

פרשת כי תשא משלימה בתחילתה עניינים שונים העוסקים במשכן וכליו. אחד מהם הוא הכיור, שישמש את הכהנים לרחיצת ידיהם ורגליהם לפני גישתם לעבודת המקדש. "וְעִשִּׂיתָ כִּיֹּר נְחֹשֶׁת וְכִנּוּ נְחֹשֶׁת לְרִחֹץָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מַיִם: וְרָחֲצוּ אֶהָרָן וּבָנָיו מִקְדָּשׁוֹ וְיָדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם... בפועל, במשכן, הכיור היה קטן, אך לאורך הדורות נעשים בו שינויים המתרכזים בהגדלתו. כך למשל מצינו, שבבית שני היה כהן בשם בן קטין שבנה כיור גדול, בו יכלו לרחוץ בבת-אחת שנים-עשר כהנים. אולם, משכלל הכיור הבולט מכולם היה שלמה המלך, שבנה בבית המקדש הראשון עשרה כיורים ניידים, "וַיַּעַשׂ עֶשְׂרֵה כִּיֹּרוֹת נְחֹשֶׁת

אַרְבָּעִים בֵּת יָכִיל הַכִּיּוֹר הָאֶחָד אַרְבַּע בָּאֶמָה הַכִּיּוֹר הָאֶחָד
כִּיּוֹר אֶחָד עַל הַמְּכֻנָּה הָאֶחָת לְעֶשֶׂר הַמְּכֻנּוֹת" (מלכים א ז,
לח). מלבד עשרת הכיורים, שלמה בונה מבנה בשם "ים",
"ים של שלמה": "וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוֹצָק עֶשֶׂר בָּאֶמָה מִשְׁפָּתוֹ
עַד שְׁפָתוֹ עָגַל סָבִיב וְחָמֵשׁ בָּאֶמָה קוֹמָתוֹ וְקוֹ שְׁלֹשִׁים
בָּאֶמָה יָסֹב אֹתוֹ סָבִיב... וְעָבְיוּ טַפַּח וּשְׁפָתוֹ כְּמַעְשֵׂה שְׁפַת
כּוֹס פָּרַח שׁוֹשֵׁן אֲלֵפִים בֵּת יָכִיל" (שם כג-כו). הים היה
מעין מיכל אדיר, שגובהו שניים וחצי מטר וקוטרו
חמישה מטר, כולו עשוי מנחושת. בפרופורציות של כלי
המקדש, הוא היה חריג במראהו ובגודלו. בהכנת מיכל זה,
הפך שלמה המלך את נושא הכיור והטהרה למרכזי
באופן מובהק. מושג הטהרה נתפס כקשור לבית
המקדש. כל מי שחפץ לעלות למקדש צריך להיטהר, וכל
כהן לפני עבודתו צריך לרחוץ ידיו ורגליו בכיור. אך מדוע
דווקא במקדש, מקום המלא גם כך בקדושה וברגשות
מרוממים, יש צורך בטהרה כה גדולה?

החיים בבית המקדש

אכן, אם היה המקדש מקום המעניק חוויה מופשטת
ואצילית בלבד, באמת לא היה צורך בסדרי טהרה רבים.
אלא, שבית המקדש אינו כזה. בית המקדש אינו מקום
צר, נבדל ומנותק מן החיים, אלא מקום עשיר בחוויות
מגוונות. ניתן היה לפגוש שם את כל ישראל בשלושת
הרגלים, להתפעל מהאמנות המהודרות, ולהאזין לנגינה
ושירה המתבצעות על ידי להקות הלויים. יתר על כן,
העיסוק בקרבנות מאוד מעשי – דם, בשר ועצמות, יין
ולחם, ריחות וטעמים. במקדש ישנו מגע נרחב עם
עוצמות החומר, עם הצומח והחי, כמו גם עם האמנות,
החברה והרוח. ובעצם, עם כל מה שהחיים האנושיים
מכילים, הכל כלול בקודש ודבר אינו מנותק ממנו. בבית
המקדש אדם נפגש עם חיי קודש מלאים. כך, למשל,
הכהנים אוכלים בשר ונחשב הדבר כהקרבה על המזבח
לכפרה וקדושה, ממש. לפיכך נדרשת כל כך הטהרה
בבית המקדש.

סדר טהרות

הטהרה באה ליצור תנאים מתאימים המאפשרים לקודש
לחדור לכל חלקי החיים. אדם שלומד רק תורה כל היום
ואין לו נגיעה בחיי המעשה, לא נדרש כל כך לטהרה, שכן
הוא מתוודע רק ליסוד הרוחני שבו. אולם, אדם הרוצה

שהקודש יתפשט לכל חיי המעשה, צריך לוודא שהם
אכן מוכשרים לקבל אל תוכם את הקודש. ככל שנרצה
להשפיע יותר קדושה, ביותר חלקים במציאות, נזדקק
ליותר טהרה. אם כן, דווקא בבית המקדש נדרשת טהרה
מרובה, כי שם הכל נכלל, במעשים, ברגשות ובחוויות.
"כל מה שמקיף את המציאות בכל הדרגותיה, בהשפעה
רוחנית מוסרית וקדושה, צריך לטהרה יותר גדולה.
המקדש וקדשיו כוללים את רוממות אצילות ההשכלה
ואת תחתית טהרת הדם הבשר, הדמיון והרגש, ובשביל
אלה השלבים התחתיים, המקושרים לכללות הכל באגוד
חי, נדרשת היא הטהרה המדויקת. ההשפעה העליונה
לבדה, המכוונת אל הדעת, וממלאה בזה את תפקידה,
בתקוה שממעין הרוחני יטהר הכל, היא אינה צריכה כ"כ
לפרטי טהרה מעשית, "הלא כה דברי כאש נאם ד' – מה
אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינם מקבלים
טומאה." (אורות, אורות התחיה, לה) במקום שבו רוצים
להרחיב את הקודש לתחום הגוף והארץ, יש לדקדק
בטהרה. טהרת המחשבות, טהרת הדיבור, טהרת העיניים
וטהרת הלב. הטהרה יוצרת סדר חיים המאפשר לקודש
לחול בחיים, בגוף, במאכל ואפילו בכלים וחפצים.

ים של שלמה

שלמה המלך מבליט את מעמדו של הכיור. שלמה ביקש
להעניק תפקיד בינלאומי למקדש, להיותו מוקד הפנייה
לה' לכל העמים. המקדש הוא מרכז התרבות העליון לכל
האנושות, הלב הפועם של חיי האדם. אשר על כן, כל
הנכנס, עליו לראות דבר ראשון את מיכל הטהרה האדיר.
בכך מבקש שלמה ללמדנו שהיכולת להחדיר את הקודש
לכל באי עולם תלויה בטהרה. לפי עוצמתה של הטהרה
נצליח לחבר את הקודש והחול, ולהחיל את הקדושה בכל
תחומי החיים. כך גם ניתן להסביר את דיני הטהרה
וההישמרות מהטומאה דווקא במחנה הצבאי, בזמן
מלחמה, במקום הכי מועד לניתוק מהקודש. בספר
דברים, המדריך את ישראל צעד אחר צעד בירושלם
הארץ, נאמר: "כִּי תֵצֵא מִחֲנֵה עַל אֲיִבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דָּבָר
הָעַ" (דברים כג, י) – "תניא, רבי נתן אומר, ונשמרת מכל
דבר רע – הרי זו אזהרה למוציא שם רע" (כתובות מז
ע"א). במחנה צריך להקפיד יותר על הדיבור, על
המחשבות, על העיניים. אדם שאינו טהור אינו מורשה
להיכנס למחנה ישראל: "כִּי יִהְיֶה בְּךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה

ומדעה קבועה ומסויימת להבראות את כל האומה ואת שורש נשמתה בכל תכונת החיים שלה, שהטהרה הבשרית היא אחת מגבורותיה". (אורות, אורות התחיה לה).

מבט על ההפטרה

הרב מנחם שחור

וזקתי עליכם מים טהורים

להפטר פרשת פרה

מוחלטות הגאולה בספר יחזקאל

בתאורי התשובה והגאולה בתורה, מודגשת מאד התעוררות עם ישראל לקראת גאולתו:

וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֵיךָ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְּ אֶל־לִבְּךָ בְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחֶךָ יִקְנֶךָ אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: וְשַׁבְתָּ עַד־יִקְנֶךָ אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְעַתָּ בְּקִלּוֹ כָּכָל אֲשֶׁר־אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם אִתָּה וּבְנִיֶּךָ בְּכָל־לִבְּבֶךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ: וְשָׁב יִקְנֶךָ אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְצָךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְצִיָּךְ יִקְנֶךָ אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: (דברים פרשת נצבים פרק ל פסוק א - ג)

לעומת זאת בספר יחזקאל דגש גדול על התעוררות דלעילא. תאורי יציאת מצרים בספר יחזקאל מדגישים את המוחלטות של ההנהגה האלוקית לגאולת ישראל.

וְאָמַר לְשִׁפְךָ חֲמָתִי עֲלֵיכֶם, לְכַלּוֹת אֶפְרַיִם בָּהֶם, בְּתוֹךְ, אַרְץ מִצְרַיִם. וְאַעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי, לְבִלְתִּי הַחֵל לְעֵינַי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הֵמָּה בְּתוֹכְכֶם--אֲשֶׁר נוֹדַעְתִּי אֲלֵיכֶם לְעֵינַיְכֶם, לְהוֹצִיאֶם מֵאַרְץ מִצְרַיִם (יחזקאל כ)

וכך גם תאורי הגאולה העתידה בהפטרתינו:

לְכֹן אֶמַר לְבֵית־יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְקֹוֹק לֹא לְמַעַנְכֶם אָנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־לְשֵׁם־קְדוּשַׁי אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאתֶם שָׁם: (יחזקאל פרק לו פסוק כב - כג)

בראשית בנין האומה, מחנכת אותנו התורה בעיקר למקום הגדול של מעשינו ובחירותינו כבניו בכוריו של הקב"ה.

טְהוֹר מְקַרְה לְיָלֶה וְיִצָּא אֶל מַחוּץ לְמַחְנֶה לֹא יָבֹא אֶל תוֹךְ הַמַּחְנֶה: וְהָיָה לְפָנֹת עָרֵב יִרְחֹץ בְּמַיִם וְכָבַא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל תוֹךְ הַמַּחְנֶה" (דברים כג, יא-יב). במחנה צבאי מקפידים על טהרה יותר מאשר בבית הכנסת, שכן בעת הקרב מופיעים החיים בעוצמה רבה, ויש חשש כבד לסחף וניתוק מהקודש, דווקא אז יש לוודא שהקודש אכן יהיה נוכח ומשפיע. "פי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנהך להצילך ולתת אביך לפניך והיה מחנהך קדוש" (שם טו). "בכל מקום שהגבורה העממית הישראלית מתגברת, מיד מוכרחת לבא תגבורת הטהרה הבשרית והרגשית, עם כל תבונתה... וכל אלה הנם מכינים בסיס למעמד חי אורגני, הכולל את התחיה כולה, מראשית ההפשטה העליונה עד אחרית עליזת החיים ורעם גבורתם. ונתתי צבי בארץ חיים". (אורות, אורות התחיה, לה)

ריח הקטורת

בהמשך הפרשה אנו מצויים על עשיית הקטורת. "ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבנה זכה בדבד יהיה: ועשית אתה קטרת רקח מעשה רוקח ממלח טהור קדש". מלאכת הקטורת היתה לקיחת חומרים שונים והפיכתם לאבקה אחידה, על ידי ערבוב ושחיקה. מלאכה זו רומזת לחיבור המרכיבים הנפשיים השונים שבתוכנו לאגודה אחת. הקטורת יצרה בבית המקדש השפעה מיוחדת – ריח. ריח המתפשט בצורה עדינה ולא בולטת ויוצר אווירה ייחודית. "איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו – הוי אומר זה הריח" (ברכות מג ע"ב). מעניין לראות שחכמים קשרו בין הריח הטוב לתכונת הטהרה. "דרש רבא: מאי דכתיב הדודאים נתנו ריח – אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא" (עירובין כא ע"ב). כמו כן, לבחור עדין נפש שלא חטא, אמר לו רבו: "בני, טהרה יש בך" (סוטה מט ע"א), ופירש רש"י: "לפיכך מריחה לך ולא בטל הריח מאצלך". אדם טהור זוכה להיות איש אמת, "וטהר ליבנו לעבדך באמת". כשאומרים על משהו שהוא בטהרתו, הכוונה שהוא אמיתי, ללא עטיפות וכיסויים. מידת הטהרה מקרבת אותנו למידת האמת, ועליה ניתן יהיה לבסס קומות רוחניות. נחתום בדברי הרב קוק על עקרון הטהרה המיוחד לעת תחיית האומה בארץ ישראל: "ביחוד ראוי הוא להתגדל ביחד עם תחיית האומה בארץ ישראל בחבור ההגדלה של השקוע ברוחניות, מצמאון בריא

כי טהרת האומה ותחייתה מושכים קו ארוך- מן הטהרה מטומאת המוות.

האומה הישראלית בגלותה – נחשבת לעצמות יבשות. ותחיית האומה – כתחיית המתים.

וַיֹּאמֶר אֵלֵי הַנְּבִיאַ עַל־הַעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם הַעֲצָמוֹת הַיְּבִשׁוֹת שְׁמַעוּ דְּבַר יְקֹנָק: כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְקֹנָק לַעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה הִנֵּה אֲנִי מְבִיא בְּכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם: וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם גְּדִים וְהַעֲלַתִּי עֲלֵיכֶם בֶּשֶׂר וְקִרְמָתִי עֲלֵיכֶם עוֹר וְנָתַתִּי בְּכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם וַיִּדְעָתֶם כִּי־אֲנִי יְקֹנָק: (יחזקאל פרק לו פסוק ד - ז)

וכך מבאר הרב זצ"ל בספר אורות:

אורו של משיח, האושר העליון בחיי החברה והכלל... מחובר הוא עם האושר וההצלחה המוחלטת של כל היש בתחיית המתים... אורו של משיח אחוז הוא בישועת ישראל באיתניותו של גוי איתן זה, חטיבה אחת בעולם... הקו הולך ישר אחד באחד מונגש עם הציפיה שממעל לכל צפיות הסרת המוות ומארתו. (אורות, ישראל ותחייתו, כ)

תחיית המתים, הוא כוחה של הנשמה להחיות את הגוף ולהחזירו לחיים מתוך קדושה. תחיית האומה היא היכולת לקחת את הנטיות החומריות ולהחיותם בקדושה, זהו הנצוץ הראשון המקושר בקו ארוך אל אורה של תחיית המתים.

חודש ניסן, התייחד במאורעות מופלאים של תשובה, כך בימי חזקיהו, כך בימי יאשיהו.

לפני כניסתו של החודש, אנו מצפים לא רק לתשובה פרטית מחטאים, אלא שואפים לתחייה ולרוממות של כל הנטיות החומריות. לקו הנמשך מתחיית המתים, התעוררות דלעילא, המרוממת את שאיפת החיים עצמם. וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם... ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחוקי תלכו.

לאחר שנים ארוכות, מגיעה ההתגלות הגדולה של מוחלטות הקשר ביננו ובין הקב"ה, הנעלה מעל כל בחירה אנושית. קשר שהוא המקור לבטחון גם בבחירתנו הטובה.

ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין (רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ה)

גם התורה עצמה, מפקידה בידינו את ידיעת המוחלטות הזו בשירת האזינו. שם מתוארת גאולה גם כשישראל אינם ראויים לה, מכח מחויבותו של הקב"ה לקידוש שמו. ידיעה זו מופקדת לשנים ארוכות, להיות לפנינו לעד, בסוף הגלות:

וְעַתָּה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שִׁימָה בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבִנְיַי יִשְׂרָאֵל... וְהָיָה כִּי־תִמְצְאוּ אֹתוֹ רְעוֹת רְבוֹת וְצָרוֹת וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפִנְיֹו לְעֵד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ (דברים פרשת וילך פרק לא פסוק יט - כב)

דרך ארוכה של בחירות ותוצאות, של ברכה וקללה, עוברים ישראל בארצם ובגלותם. רק בסוף דרך ארוכה זו מתגלה עומק הקשר הנעלה מכל בחירה אנושית. מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור.

תחיית האומה והטהרה מטומאת המוות

עומק הקשר המוחלט בין הקב"ה לישראל, וגאולתם שייך לבטחון המוחלט בטובו של העולם האלוכי. בשייכותו למקור החיים ברוך הוא. ומכאן שייכותו לטהרה כוללת מטומאת המוות.

מקומה של פרשת פרה בספר במדבר מלמדנו, כי טהרת הפרה אינה ענין פרטי אלא היא חלק מתחיית דור המדבר אשר נידון לכליה, ומעבר האומה אל דור התחייה, דור באי הארץ:

פרשיית פרה אדומה חוצצת בין דור מתי מדבר לבין דור באי הארץ. הפרשה נושאת רוח תחיה, רוח טהרה, לקראת מעלת ארץ ישראל (נחל קדומים, הרב יצחק בן שחר, עמ' 424)

פרשתנו פותחת בנשיאת ראש בני ישראל, במילים 'כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַפְקֻדֵיהֶם וְנָתַנּוּ אִישׁ כַּכֶּפֶר נַפְשׁוֹ לַה' בַּפְּקֹד אֹתָם וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בַּפְּקֹד אֹתָם' (ל, יב).

האברנאל מבאר שלאחר שתיארה התורה בפרשיות תרומה – תצוה את הקמת המשכן, מבארת בפרשה זו את הפערים שנדרשו להשלמת מלאכת המשכן. בני ישראל אמנם נטלו חלק נכבד בהקמתו בתרומותיהם, אך נתנו מעט כסף מהשקלים שבידם, משום ששמרו לעצמם מעות לצורך קנייה מהסוחרים הגויים שהזדמנו להם במדבר. משראה משה את המחסור בכסף לאדנים, לעמודים ולכלי השרת, נתן לו הקב"ה עצה, לקבץ מהם כסף באופן קל יחסית, כפי שמפורט בפרשה זו.

כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ

על משמעות נשיאת ראש זו, מצינו בדברי חז"ל, שכתבו בפסיקתא זוטרטא: "כִּי תִשָּׂא חובה, וכן הוא אומר 'וְשָׂא אֶת מִסְפַּר שְׁמֹתָם' (במדבר ג, מ). 'אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', אמר לו הקב"ה למשה: במה תרום קרנן של ישראל? ב'כִּי תִשָּׂא', שנאמר 'צִדְקָה תְרוֹמָם גוֹי' (משלי יד, לד)", וכביאור אור החיים, שלשון 'נשיאות ראש', כפי שאמר יוסף 'וְשָׂא פְרָעָה אֶת רֹאשׁוֹ' (בראשית מ, יג), **מלשון מעלה**. החוטא גורם בחטאו לכפיפת ראשו, בניגוד לקדושה, שהיא בבחינת נשיאת והרמת הראש, כדוגמת שדה עפרון שעליו נאמר 'וַיִּקֶּם שָׂדֵה עֶפְרוֹן' (בראשית כג, יז), ודרשו על כך חז"ל במדרש בראשית רבה (פרשה נח): 'קימה היתה לו'. כוונתו היתה שמשה ירים את ראש בני ישראל, לאחר שחטאו בחטא העגל והושפל ראשם.

התורה כתבה שכשיחפוץ לדעת את מספרם ומנינם, שלא יספור אותם, אלא שכל אחד יתן מחצית השקל וכשימנה את השקלים יידע את מנין בני ישראל. ואכן פרשה זו נאמרה לאחר ראש חודש אדר, כדי להשמיע על השקלים, (כביאור חזקוני) שיביאו לתרומת הלשכה כדי לקנות את הקרבנות שיקריבו החל מראש חודש ניסן, מועד הקמת המשכן ואילך.

כפל המילים בפסוק הראשון 'וְנָתַנּוּ... בַּפְּקֹד אֹתָם וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בַּפְּקֹד אֹתָם' מלמד על שתי המטרות שהיו ל"מחצית השקל", כביאור אלשיך. לשיטתו, היה צורך כפול: א. **למנות את בני ישראל**, כדי לדעת כמה נחסר ממנינם, שהיה שישים ריבוא, ועל כך כתוב בתחילה 'בַּפְּקֹד אֹתָם' שמורה שכך יהיה בעת הפקידה. ב. **לתת לכל אחד כופר נפש, על עוון העגל**. הקב"ה הורה לאחדם כדי שלא יסתכנו בנגף בספירתם. משמעו של 'בַּפְּקֹד אֹתָם' השני שפקידתם עלולה לגרום לנגף, אם תהיה ללא כופר נפש.

התורה הזהירה באופן מיוחד על הנגף, בהקשר למנין בני ישראל, כהסברו של רש"י: "שהמנין שולט בו עין הרע והדבר בא עליהם, כמו שמצינו בימי דוד". הנגף אינו כעונש על עבירה, אלא דבר טבעי, ולכן הצטוו שלא למנות לגולגלות. הם יתנו מחצית השקל, ומשה ימנה את השקלים כדי לדעת את מנינם.

מדוע נותנים מחצית השקל?

ביאורים רבים נכתבו מדוע נותנים 'מחצית השקל'. ניתן למצוא רמז, כפי שביאר הרא"ש, שכתב: "למה ציווה על מחצית השקל, לא פחות ולא יותר? ויש לומר, לפי ש'שקל' עולה בגימטריה 'נפש' (=430) והקב"ה ברחמיו מטה כלפי חסד ומכפר על עוון חצי הנפש, ואם כן היה מחצית השקל כופר פדיון על חצי הנפש".

רש"י הירש התייחס לענין ה'מחצית', שמלמדת על **תרומתו של היחיד**, שגם אם תהיה שלמה בתכלית, **לעולם לא תוכל להיות דבר שלם**. פעולתו של יחיד היא רק מקצת דבר. **כדי שפעולתו תהיה שלמה, יש צורך גם בהתמסרות אחרים, שנדרשים לתרום למען הדבר השלם**.

התורה מזהירה בפסוק נוסף, 'הַעֲשִׂיר לֹא יִרְבֶּה וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט מִמִּחְצֵי הַשֶּׁקֶל' (ל, טו), מדוע? על כך ביאר חזקוני, שבתרומה יש גם מרכיב של כפרה. אם יתרמו תרומות שונות זה מזה, הם לא יהיו שווים בכפרה. ומחדד דעת זקנים מבעלי התוספות: "שלא יוכל העשיר לומר: חלקי גדול במקדש יותר ממך".

במצות 'מחצית השקל' נצטוו על תרומה אחידה, לא פחות ולא יותר. למדים אנו מכאן עיקרון חשוב, שלימות ואחדות

בעם ישראל ניתן ליצור רק לאחר קביעת אחידות, כדי שלא יתאפשר לאיש להפגין עליונות על פני זולתו.

פשט בפרשה

הרב עמנואל בן ארצי

מפגש עם אלוקים

העם אומר לאהרון "קום עשה לנו אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכּוּ לְפָנֵינוּ כִּי זֶה מִשָּׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִדְעֵנוּ מָה הָיָה לוֹ". ולא מובן בכלל מה הם רצו? הרי משה הוא איש, כמו שהם אומרים בפירושו. ואם חסר להם איש שילך לפניו, שיבקשו מאהרון למנות מנהיג, ולמה הם מבקשים אלהים? לא נעלם מהם האלוקים אלא משה. וגם אחר כך הם מתייחסים אל העגל כאלוקים ולא כמשה "וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם". ובמיוחד קשה כמובן, איך הם עושים דבר כזה, אחרי ששמעו בעצמם "לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה?"

בהמשך הפרשה לוקח משה את האוהל "וְנִטָּה לוֹ מְחוּץ לַמִּחֲנֶה הַרְחֵק מִן הַמִּחֲנֶה וְקָרָא לוֹ אֹהֶל מוֹעֵד", ושם מתקיים טקס מוזר "וְהָיָה כִּצְאֹת מִשָּׁה אֶל הָאֹהֶל יִקְוּמוּ כָּל הָעָם וְנִצְבּוּ אִישׁ פֶּתַח אֹהֶלוֹ וְהִבִּטּוּ אַחֲרַי מִשָּׁה עַד בָּאוּ הָאֹהֶל... וְרָאָה כָּל הָעָם אֶת עַמּוּד הָעֵנָן עֹמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וְקָם כָּל הָעָם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ אִישׁ פֶּתַח אֹהֶלוֹ". מה בא לומר הטקס הזה? למה שיסתכלו כולם על משה כשהולך לאוהל, אבל ישארו כל אחד בפתח אוהלו?

המפגש בין אדם לאלוקים הוא סוגיה לא פשוטה בכלל. "כִּי הָאֱלֹהִים בְּשִׁמִּים וְאֵתָה עַל הָאֶרֶץ". האדם גשמי, האלוקים רוחני. ואיך אפשר שגשמי יפגוש רוחני?

ההגיון הפשוט מאפשר שתי דרכים: דרך אחת, שהאדם יהפוך לרוחני יותר: יתקדם, ישתנה, עד שיהיה קרוב למדרגת מלאך, ולא יהיה כל כך גשמי. זו הדרך שהבינו הפילוסופים, שאמרו שהאדם צריך לדבוק בשכל הפועל. דרך שניה, שהאלוקים יהיה גשמי יותר: ירד אל העולם ויופיע בחפץ או באדם, שאותו יוכלו אנשים לפגוש גם בלי להיות רוחניים בעצמם. וזו הדרך של עובדי עבודה זרה,

ולאחר מכן של הנצרות, שרצתה להוריד את האלוקים אל תוך העולם לגוף של אדם, בלי שבני אדם יצטרכו להשתנות כדי לפגוש אותו.

אלו האפשרויות, כי ההגיון הפשוט מניח שהרוחני והגשמי הם שני דברים שונים. אבל האמת היא שיש דרך שלישית, כי הרוחניות והגשמיות מחוברות ביניהן בקשר עמוק. והקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם. ולכן אפשר שאדם יהפוך ליותר רוחני, בלי לוותר על גשמיותו, והקב"ה יופיע בעולם הגשמי בדרך רוחנית. זו דרכה של תורה.

כשעם ישראל שמע את הדיברות בעצמו בהר סיני הם חששו שהאפשרות הנכונה היא הראשונה, ושהם הופכים לרוחניים עד שיאבדו את הגשמיות שלהם. ולכן אמרו למשה "דַּבֵּר אֵתָה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יִדְבַר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן נָמוּת". ומשה יתן להם תורה שתעלה אותם בהדרגה עד שיהיו גם הם רוחניים בלי לוותר על גשמיותם. אבל הם כל הזמן חוששים שבאמת אין אפשרות לקשר בין הגשמיות לרוחניות בקשר מלא, וצריך לוותר על אחת מהן.

ולכן כשמשה לא חוזר כבר ארבעים יום, הם מבינים שהוא הפך לרוחני כל כך עד שאיבד את הגשמיות שלו. ולכן אומרים "לֹא יִדְעֵנוּ מָה הָיָה לוֹ", כי הוא לא מת במובן הרגיל אבל גם לא נשאר איתם. ואם לפי הבנתם אין אפשרות לפגוש את הקב"ה ולהשאר גשמיים, אם כך אין אפשרות לקבל תורה לעולם הזה. ולכן למרות ששמעו שאסור לעשות פסל, הם לא יכולים להתנהל לפי זה בעודם בגוף, והם צריכים ללכת בשיטה השניה שיהיה להם חפץ גשמי שבו יתגלה האלוקים, ולכן עשו את העגל.

ואז ממילא נוצרו שלש מדרגות של קרבה לה': האחת, של מי שהגשמיות והרוחניות אצלו הן אחת, והוא יכול לפגוש את הקב"ה לגמרי בעודו בגוף. השניה, של מי שעושה עבודה רוחנית ומתקדם, ומתקרב יותר אל הקב"ה, ולכן פוגש אותו לפי רמת הרוחניות שלו. והשלישית של מי שלא עושה את העבודה הרוחנית הדרושה, ויכול לפגוש את הקב"ה רק דרך משהו גשמי.

כשמשה מוציא את האוהל מחוץ למחנה הוא מבדיל את שלושת הרמות האלו: משה עצמו שהגשמיות והרוחניות אצלו הן אחת: "וְדַבַּר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים כְּאִשׁוֹר"

מעשה, לא היתה עכו"ם ולא מלאך המות שולט בהם, וכן הוא אומר והמכתב מכתב אלקים הוא חרות, מהו חרות, רבי יהודה אומר חירות מן הגלויות, ורבי נחמיה אומר חירות ממלאך המות".

מלבד גזרת המיתה המהותית התחייבו ישראל גם בגזרת מיתה מיידית: "וְעַתָּה הַנִּיחָה לִי וַיִּחַר אִפִּי בָהֶם וְאֶכְלֵם". אמנם גזרה זו נדחתה בתפילת משה אך לא בטלה, ולכן התחדשה בפורים: "לְהַשְׁמִיד לְהַרְגֹּת וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְהוּדִים מִנְעַר וְעַד זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד". שתי גזרות המיתה האלו התחילו ממיתתו של משה כביכול: "וַיֵּרָא הָעָם כִּי בָשַׁשׁ מֶשֶׁה לְרַדֵּת מִן הַהָר" - בא השטן וערבב את העולם, והראה דמות חשך ואפלה וערבוביא, לומר ודאי מת משה, וכן פור המן: "כִּיֹּן שָׁנַפַּל פּוֹר בַּחוּדֶשׁ אֲדָר שֶׁמַּח שִׁמְחָה גְדוּלָה אֲמַר נִפְל לִי פּוֹר בִּירַח שִׁמְתָּ בּו מִשֶּׁה וְלֹא הִיָּה יוֹדֵעַ שֶׁבִשְׁבַעַה בְּאֲדָר מַת וּבִשְׁבַעַה בְּאֲדָר נוֹלַד", וכפי שסיום תהליך הסליחה על חטא העגל היה ביום הכיפורים, סיום תהליך הסליחה על החטא במגילה היה ביום הפורים.

כמו כל התהליכים שבמגילת אסתר גם החטא שבה נסתר: "שאלו תלמידיו את רשב": מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם אמרו אתם, אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, אם כן שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו? אמרו לו אמור אתה, אמר להם מפני שהשתחוו לצלם". רשב"י ותלמידיו מגלים לנו שלא במקרה חזרה גזרת המיתה כאן, בתחילתם ובסופם של 70 שנות גלות בבל חזרו ישראל על שני הצדדים של החטא הקדמון - אכילה וע"ז.

בהמשך לזה מזהים חז"ל את שורשו של האויב שבמגילה - המן האגני בחטא הקדמון: "המן מן התורה מנין? המן העץ (אשר ציויתך לבלתי אכול ממנו אכלת)" ומבאר רש"י שהכוונה גם לסופו: "המן העץ- יתלה על העץ". ולכן "העץ אֲשֶׁר עָשָׂה הָמָן... גְּבֵהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה" מכיוון שהוא מבקש לתלות את מרדכי על 'עץ הדעת' שבו 50 מדרגות של דעת.

לשון הקודש בפרשה

הרב יהונתן מיכאלי

מה בין העלית להעלית

לאחר חטא העגל, אומר ד' למשה בהר סיני: "לָךְ רַד כִּי שָׁחַת עִמָּךְ אֲשֶׁר הָעֵלִית מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (לב, ז).

יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, מי שעושה עבודה רוחנית בעם ישראל: "וְהָיָה כָּל מִבְקֶשׁ ה' יֵצֵא אֶל אֱהֱל מוֹעֵד אֲשֶׁר מְחוּץ לַמִּחֲנֶה", וכל שאר עם ישראל היו צריכים עוד משה גשמי. ולכן עמדו והסתכלו אחרי משה, שהוא גשמי ודרכו הם יכולים לפגוש את ה' במידה מסוימת, וראו את עמוד הענן יורד לדבר איתו, והשתחוו. כי זו הפגישה שלהם עם ה'. אבל נשארו איש פתח אהלו ולא התקדמו רוחנית.

ובמשך ההסטוריה התבטאו שלושת הרמות האלו בשלושת בתי המקדש: בבית ראשון הרוחניות הופיעה בצדדים הגשמיים: בשכינה ששרתה בבית המקדש, ובנביאים שאיתם דיבר ה'. וכל שאר העם פגשו דרכם את ה', בעליה לרגל ובדיבור עם הנביא. אבל העם עצמו לא עשה עבודה רוחנית משמעותית, ולכן נפלו פעם אחר פעם בעבודה זרה.

בבית שני ובגלות שאחריו, לא היה גילוי שכינה ולא נבואה. רק האנשים הפכו לרוחניים יותר. כולם לומדים תורה, וכולם מדברים עם הקב"ה שלש פעמים ביום, גם אם הם לא שומעים אותו בחזרה.

בבית שלישי שני הצדדים יתאחדו: עם ישראל יהיה מספיק רוחני, והקב"ה ירד שוב אל העולם הגשמי, לפגישה מלאה: "אֲשַׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר וְנִבְאוּ בְנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם זָקְנֵיכֶם חִלְמוֹת יַחְלִמוּן בְּחוּרֵיכֶם חֲזִינֹת יֵרְאוּ".

[הרחבה ועיון נוסף: שמות פרק לב פסוק א: תולדות יצחק 'והיתר הספק השני', רש"ר הירש, העמק דבר, רבינו בחיי שמות פרק לג פסוק ז].

עולמות חדשים בפרשה

הרב יוסף שילר

שורשי העגל

חטא העגל שהוא החטא היסודי של עם ישראל "ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל" מתקשר בדברי חז"ל עם החטא היסודי של האדם בעץ הדעת: "בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן" וכשחטאו בעגל חזרה הזוהמא. המשמעות העיקרית של ירידה זו היא גזרת המיתה: "אילו המתינו ישראל למשה ולא היו עושים אותו

המילה 'העלית', נזכרת בתנ"ך ארבע פעמים, וזו הפעם הראשונה מביניהן. אך זו הפעם היחידה בה האות ל' מנוקדת בה בצירה, 'הַעֲלִיתַּ', ואילו בשאר הפעמים היא מנוקדת בחיריק, 'הַעֲלִיתָ'. מה משמעות שינוי זה? השאלה מתחזקת כאשר רואים בהמשך הפרשה שלנו, את המילה 'העלית' בתוך רצף מילים זהה כמעט למילים בפסוק הנ"ל, אלא שבו האות ל' מנוקדת בחיריק: "וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵךְ עִלָּה מִזֶּה אֲמַתָּה וְהָעָם אֲשֶׁר הָעֲלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (לג, א). בשני המקומות ד' מדבר על כך שמשה העלה את עם ישראל מארץ מצרים, ובכל זאת במקום אחד הל' מנוקדת בחיריק ובמקום אחד בצירה. הלא דבר הוא!

ראשית, נתבונן ממה מורכבת המילה 'העלית': השורש של המילה 'העלית', הוא על"ה', השייך לגזרת הפעלים אשר ל' הפועל שלהם (על שם האות השלישית של השורש פ'ע"ל) היא האות ה - נל"ה: נחי ל' הפועל הא. בהטיית פעלים מגזרת נל"ה - האות ה' לפעמים נופלת, או מוחלפת באות אחרת. הצורה הרגילה בבניין 'הפעיל', בזמן עבר, בגוף שני (נוכח) היא: 'הַפְּעִלְתָּ'. בשימוש בבניין זה בשורש על"ה', משתנים כמה דברים: א. בניקוד של האות ע' (הגרונית), משתנה השווא לחטף סגול.

ב. על פי הכלל שאות הקודמת לאות חטופה מנוקדת בתנועת החטף שבאות שאחריה, הה' שלפני הע' מנוקדת בסגול.

ג. את האות ה' שנופלת, מחליפה האות י'. כאשר מתבוננים בשורשים נוספים מגזרת נל"ה בבניין הפעיל ובבניינים נוספים, רואים שבדרך כלל בפעלים שבהם י' מחליפה את הה', ע' הפועל מנוקדת בחיריק. לדוגמה, המילה 'הַרְבִּיתָ' משורש ר'ב"ה', 'וְהִלִּיתָ' משורש ל'ו"ה', ו'הַגִּלְתָּ' משורש גל"ה'.

הראי"ה קוק (ב'פנקסי הראי"ה' חלק ה עמוד נח (ספר מציאות קטן' אות מא)) מבאר את משמעות ההבדל: כאשר ע' הפועל מנוקדת בחיריק, המילה מדגישה את העושה שעשה בעצמו את הפעולה. לעומת זאת כאשר היא מנוקדת בצירה, הדגש הוא על מקבל הפעולה יותר מאשר על העושה אותה.

על פי זה מבאר הרב קוק את ההבדל בין 'העלית' ל'העלית':

כאשר הל' מנוקדת בחיריק - מדובר בפעולת העלאה גמורה ומכוונת של מי שמעלה את העולים. אך כאשר היא מנוקדת בצירה - הכוונה להעלאה פחות אקטיבית מצד המעלה, אלא העלאה פסיבית, שנעשית רק על ידי 'הסכמה' להצטרפות עולים לעלייה.

מבאר הרב קוק, שאבחנוה זו בין שתי התנועות, חיריק וצירה, תחת האות ל' בפועל 'העלית' - מתאימה להפליא לדקדוק נוסף של חז"ל בפסוק זה, ואולי הוא רמז נוסף לדבריהם:

בפסוק נאמר: "שַׁחַת עִמָּךְ אֲשֶׁר הָעֲלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם", ולא "העם אשר העלית..." כמו שנאמר בפסוק השני. וביארו במדרש (שמות רבה מב, ו), כמובא ברש"י על הפסוק, מי נקרא כאן 'עמך' - 'ערב רב שקבלת מעצמך וגיירתם ולא נמלכת בי'.

אומר הרב קוק - משה רבנו לא ניסה לגייר את הערב רב מעצמו, הוא לא התאמץ לצרפם ולהעלותם אלא רק לא הרחיקם (כפי שעולה מדברי המדרש שם, שד' אמר למשה "אתה שהיית עניו וכשר, אמרת לי: 'לעולם מקבלים השבים' ". מהכינוי 'השבים' ביחס לערב רב, משמע שהם באו מעצמם) - לכן לא נאמר כאן 'העלית' אלא 'העלית', כי הוא רק לא מנע את עלייתם. אך ביחס לכל עם ישראל, שנזכר בפסוק השני - ביחס אליהם נאמר שמשה רבנו העלה אותם ממש.

חידות לפרשה

נתן מארגל

חידות לילדים

לפי סדר העולים לתורה

ראשון - מה הכהנים היו עושים בכיור?

(א) רוחצים את כל הגוף

(ב) לוקחים מים לניסוך המים

(ג) רוחצים ידיהם ורגליהם

מצאו את המילים "קח לך סמים נטף שחלת וחלבנה..." ומצאו ברש"י איזה צמח היה ריחו רע?

- (א) נטף
- (ב) שחלת
- (ג) חלבנה
- שני – מצאו את המילים "ראיתי את העם הזה והנה עם קשה עורף הוא"
- מי אמר למי מילים אלה?
- (א) משה ליהושע
- (ב) ה' למשה
- (ג) יהושע למשה
- מה עשה משה לעגל הזהב?
- (א) שרף
- (ב) טחן
- (ג) פיזר על פני המים
- (ד) כל התשובות נכונות
- מי נקרא בפרשתינו אוהל מועד?
- (א) אוהלו של משה (ב) המשכן
- חמישי – מצאו את המילים "נצר חסד לאלפים" נוצר פרושו שומר. ומצאו ברש"י לכמה זמן שומר ה' חסד שאדם עושה?
- (א) לדור אחד
- (ב) לכל הדורות
- (ג) לשני אלפים דורות
- מה עשה משה כששמע את ה' מדבר אליו מן הענן?
- (א) מהר להשתחוות
- (ב) הוריד את נעליו
- (ג) הסתיר את פניו
- שישי – מצאו את המילים "הנני גורש מפניך את האמורי..." ראו ברש"י ומצאו מי חסר ברשימה, ומדוע?
- שביעי – מה עשה משה בהר סיני במשך הארבעים יום?
- (א) לא אכל ולא שתה
- (ב) כתב את עשרת הדברים
- (ג) חכה שה' יכתוב את עשרת הדברות
- (ד) תשובות א וב' נכונות
- מדוע בני ישראל פחדו לגשת למשה?
- (א) בגלל חטא העגל
- (ב) בגלל שפניו האירו כשירד מהר סיני
- מה שם משה על פניו כשירד מהר סיני?
- (א) שם על פניו את שמן המשחה
- (ב) שם על פניו מסכה

